

Matej Bogataj

Vladimir P. Štefanec: 66,3 m².

Ljubljana: Mladinska knjiga, Nova slovenska knjiga, 2014.

Štefanecov romanček, manjši od njegovih prejšnjih tako po obsegu kot po količini zapletov in v fabulo pripeljanih situacij, tudi stranskim osebam nameni le drobne operativne naloge, govori o preživetju. Natančneje o prostoru za preživetje mladega para, ki je arhitekturno senzibiliziran, vendar se sooča s krizo. Ne partnersko, ta pride pozneje, pa še to ne silovito, bolj kot brbotanje neugodnih možnosti. Najprej je tu ekonomska, globalna, tista splošna jeba, ki je obsodila najvitalnejši in najkreativnejši del populacije na životarjenje in vsakodnevno prekerno kruhoborstvo, brezperspektivno do te mere, da je beg možganov – kolikor se ne kaže kot vsakodnevna notranja emigracija s tevejem, igricami in poho –, skoraj nujen. Naš par namesto izpolnjenih pričakovanj, ki jih imajo mladi ljudje pred in predvsem med študijem (kako bo z diplomo naenkrat vse drugače, samostojnost, dohodki, uresničene sanje in lastno stanovanje), pričaka kruta realnost. Ona, Zala, napol voluntira v biroju in je postopoma vse bolj utrujena, praksa njenih delodajalcev je izkoriščevalska in ne omogoča normalnega napredovanja v službi, še tisto nekaj lahko zasluži predvsem zato, ker je sposobnejša od tistih, ki so se jim po koncu pripravništva preprosto zahvalili in zdravo. On, Aleš, je še bolj zanesenjak in fantast in piše o ikonah modernizma za revijo, potem postopno sicer pristane na kompromise in piše tudi o znamenitih vilah in podobnih zgradbah iz ostalih obdobij, ko mu gre za 'stati inu obstati' kot kolumnistu v reviji, vendar je finančno vse skupaj neustrezno. Nezadovoljivo. Stiskata se v najemniškem stanovanju, hodita na skupne porcije kalamarov, posedata po kavarnah, da prihranita pri časopisih in revijah, zraven pa sanjarita, sanjarita. Sanjarita, kot vsi socialno ogroženi, o popolnoma nestvarnih fetiših; njuni so bolj kot ne vezani na velike oblikovalske podvige, ki so seveda tudi v denarju visoko ovrednoteni. Bolj ko je realnost kruta, bliže je izhod v sanjarije. In manj realne te postajajo, dobivajo svojo lastno dinamiko, bežijo z verige in

sploh. Vendar je na začetku pri obeh meja še ostro začrtana, ve se, kaj je dovoljeno in kje ju čaka prebujenje, streznitev: "Aleš in Zala sta razvila neki čisto poseben način življenja, glede katerega sta se strinjala, da je za njiju ravno pravi, a Aleš je jasno čutil, da je bilo njuno stališče le preprosta posledica pomanjkanja izbire. Vse njuno ravnanje, vse njune majhne, simpatične obrede, naj so se zdeli še tako prisrčni in pristni, je določalo preprosto dejstvo, da sta imela premalo denarja, premalo, da bi živela tako, kot sta si želela, premalo, da bi bila to, kar sta hotela biti, premalo, da bi se počutila do konca dobro."

Kot vemo, dobiček na loteriji ali podobna nepričakovana količina denarja večinoma, če že ne vedno, kvaliteto življenja poslabša. Ko Zali umre babica, dobi izdatno zapuščino. Denarje, v katerih do takrat nista niti znala računati. Aleš se odloči, da bo nekaj ukrenil sam. Da se bo dokazal, pred njo in pred njeno družino, ki ga tako zoprno in malo tudi očitajoče pogleduje, ob skupnih srečanjih ga prav vsakič povprašajo po službi in dohodkih, kot da ne bi razumeli zagatne zaposlitvene situacije. Odloči se, da bo na Vrtači, ki sta jo prej obiskovala skupaj in si ogledovala arhitekturne mojstrovine, iz firbca in za preverjanje in potrditev lastnih okusov, kot praktične vaje iz arhitekture in malo tudi z gnezdilnimi nameni, zaaral stanovanje. Gre na ogled, gre na dražbo, edini ponudnik, vse skrivaj in vse z njenim denarjem, vendar nekako prepričan, da v skupno dobro. Da jo varuje pred stresom, če mu je že v službi izdatno izpostavljena.

Potem se med njegovim pripravljanim stanovanja na ogled prave lastnice, saj je denar njen, zgodijo edine nepredvidljive in malo tudi smešne stvari. Od izločanja v škatlo do obiska hiše nasproti, ki jo je zaskvotal nervozen, vendar še vedno nekako dobrodušen džanki, in čudežne sprjaznjenosti s partnerko, ki posvoji in prevzame njegove sanje. Se brez hudih besed strinja z njegovimi odločitvami in morda celo nekoliko konspirativnim načinom, na katerega jih je udejanjil.

Štefanec se loti dveh tem. Slabih zaposlitvenih možnosti mladih in šolanih, oba sta arhitekta s celim telesom in po duši, a vendar – zaradi zamrznjenih investicij, zaradi usahnitve finančnih tokov in s tem povezanih težav v stroki – ne najdeta zaposlitve. Vsaj ne takšne, ki bi jima omogočala dostojno življenje. S tem ju peha v odvisnost od primarnih družin, te imajo tudi svoje težave, in krog je sklenjen; odvisnost se nadaljuje tudi še v čas, ko bi morala prebiti s svojimi projekti, ko bi se morala finančno in s tem tudi psihično osvoboditi.

Druga je zgradboznanstvo. Nekaj tega je že bilo v novejši prozi, recimo v romanu *Sanjska hiša* Janeza Kajzerja, ki je en sam spisek premislekov o dozidavi, predelavi, materialih in problemih z obrtniki, ki doletijo

vsakogar, ki si hoče zgraditi dom po lastni meri in postavi. Kajzer še izhaja iz neke druge izkušnje, iz sveta kreditov, ki so izgubljali zobe zaradi nevporednosti z inflacijo, pa tudi banke še niso tako striktno prežale na kreditojemalce in njihove hipoteke, zato je njegova knjiga še lahko bolj lahkotna in posmehljiva, njegova obravnava stanovanjskosti se blago ponorčuje iz gradov, ki jih zidajo pri nas in ki so spomeniki predimenzioniranosti in prepričanja, da je hiša za nekaj rodov, kot je bila včasih. Potem pa postane prazen grad, ko se otroci razbežijo in graditelji razmišljajo o čem manjšem, človeku prijaznejšem. Tudi Skubic oplazi nepremičninsko situacijo, malo z izbiro posrednika v *Fužinskem bluzu*, malo z slabososedskimi odnosi in kregarijami v romanu *Koliko si moja?*, v katerem opozori na tisto aškerčevsko bitko za mejnike in nepremičninske kvadrate.

Štefanec svoja arhitekta zastavi kot par, ki ima do prostora in urbanizma strasten odnos. Obema stroka pomeni veliko in ji pripadata tudi v prostem času. Večino mesa tega romana so namreč premisleki o svetlobi in nosilnih stenah, mansardah in nefunkcionalnih stanovanjih, kjer se za fasadami meščanskih hiš skrivajo neurejene bivalne razmere, udrtre strehe, prikletna bivališča s kopico nog, ki se sprehajajo po rešetkah nad glavami stanovalcev. V tem sta nam Aleš in Zala kar malo tuja; ko imata denar, gresta v drago restavracijo, naročata stvari, ki jih ne poznata in ki jima tudi ne teknejo, saj jima okus pokvari misel na račun. V tej razsežnosti ju pravzaprav ne razumemo povsem, saj jima ne gre niti za prestiž, niti za hvaljenje, niti nista posebna gurmana. Verjetno bolj poskušata različne življenjske sloge, kakšen izmodren protipotrošniško naravnan stric bi jima svetoval, da naj denar raje zapravljata za kaj drugega, kar nudi več zadovoljstva. Knjige recimo, monografije, vsaj takšne s kvalitetnimi reprodukcijami, ki jih ni mogoče sneti z neta.

Ker gre za razkorak med možnostmi in pričakovanji, je tudi Aleš, skozi optiko katerega gledamo razvoj njunega stanovanjskega vprašanja, ves čas napet. Preži na znake (in ptičji dreki v ključnih momentih očitno obetajo), hkrati pa gre za na prvi pogled nespametno prikrito igro, ki je značilna za potuhnjene značaje – oziroma odvisnike. Štefanec ga zastavi kot nekoga, ki se ne more upreti, primerja drobne fetišee, s katerimi si gradita ambient, in njune kvadrate, govori o stanovanju kot samo eni od igrac, pa vendar je do svojega protagonista zelo spravljiv. Tokrat ga spusti brez večjih posledic; kljub zavedanju, da ne ravna ves čas transparentno – ali ni to eno ključnih modnih gesel časa? – se Aleš izogne najhujšemu. Ne nategne ga nepremičninski posrednik, problem stranišča in soseda, ki je naredil iz skupnega odlagalnico, je prenesen v prihodnost, Zala bo

napredovala, denar za obnovo pride iz nepričakovanega vira. Sanje se ob trku z realnostjo tokrat niso razpočile.

Štefanec zna pripovedovati. Posebej tisti deli proti koncu, ko se Alešu mede, ali pa razmisleki o arhitekturi so mestoma prav zgoščeno in artikulirano izpisani. Je pa fabulativno 66,3 m² manj zahtevno, bolj linearno delo od nekaterih prejšnjih, recimo od nanizanke *Lep dan za atentat* in tudi od *Viktorja Jelena, sanjača*, umanjka tudi skrivnostna štimunga, tako da gre tokrat za manj zahtevno branje.